DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

dogm.meb.gov.tr | dinogretimiokullar.meb.gov.tr | dinogretimi.meb.gov.tr | dogm.eba.gov.tr | dkab.meb.gov.tr | @meb_dinogretimi

SİYER

İSLAMİYET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI

Neler Öğreneceğiz?

1. Peygamberimizin Hayatını Öğrenmenin Önemi
2. Siyer İlminin Temel Kavramları ve Kaynakları
3. İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'na Genel Bakış
4. İslamiyet Öncesi Hicaz

Ne anlıyorsunuz?

"Benden nasıl görüyorsanız siz de namazı öyle kılın."

(Buhârî, Ezan, 18.)

Peygamberimizin Hayatını Öğrenmenin Önemi

Müminler, Allah'a kulluk görevini hakkıyla yerine getirebilmek için Hz. Muhammed'in (s.a.v.) rehberliğine muhtaçtır.

- Hz. Peygamber, gönderilen emirleri en doğru şekilde uygulamış, gerektiğinde açıklamalar yapmıştır.
- Kur'an-ı Kerim'de ayrıntılarıyla yer almayan bir kısım hususlar Allah Resulü'nün izah ve uygulamalarıyla açıklığa kavuşmuştur.
- Peygamberimiz, Cenab-ı Hakkın çizdiği sınırlara tam anlamıyla riayet etmiş, Müslümanlar için bir **"üsve-i hasene"** olmuştur.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatını öğrenmek, her Müslüman için ihmal edilemeyecek bir mesuliyettir.

Peygamberimizin hayatını sahih kaynaklardan doğru bir şekilde öğrenmek gerekmektedir.

Ayrıca öğrendiklerimizi uygulamak ve yaşantımızı Peygamber Efendimizin yaşantısına yaklaştırmak asıl gayemiz olmalıdır.

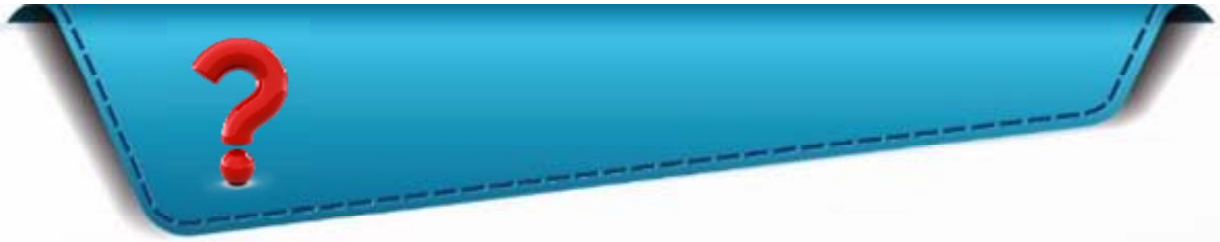

Hz. Peygamber'in hayatını anlatan kaynaklardan hangilerini biliyorsunuz?

Siyer İlminin Temel Kavramları ve Kaynakları

Siyer, sîret kelimesinin çoğuludur.

Sîret; hâl, tutum, davranış, âdet, bir kimsenin ahlakı ve hayat hikâyesi gibi anlamlara gelir.

Siyer; Hz. Peygamber'in doğumundan vefatına kadar hayatını ve şahsiyetini, ahlak ve şemailini, tebliğ faaliyetlerini, siyasi ve askerî mücadelelerini konu alan ilim dalıdır.

- Başlangıçta siyer ile meğâzî aynı anlamda kullanılmıştır.
- **Meğâzî;** daha sonraları Hz. Peygamber'in gazve ve seriyyelerini anlatan kitaplara isim olmuştur.
- Bu nedenle siyer daha umumi, meğâzî ise daha hususi bir anlam ifade etmektedir.

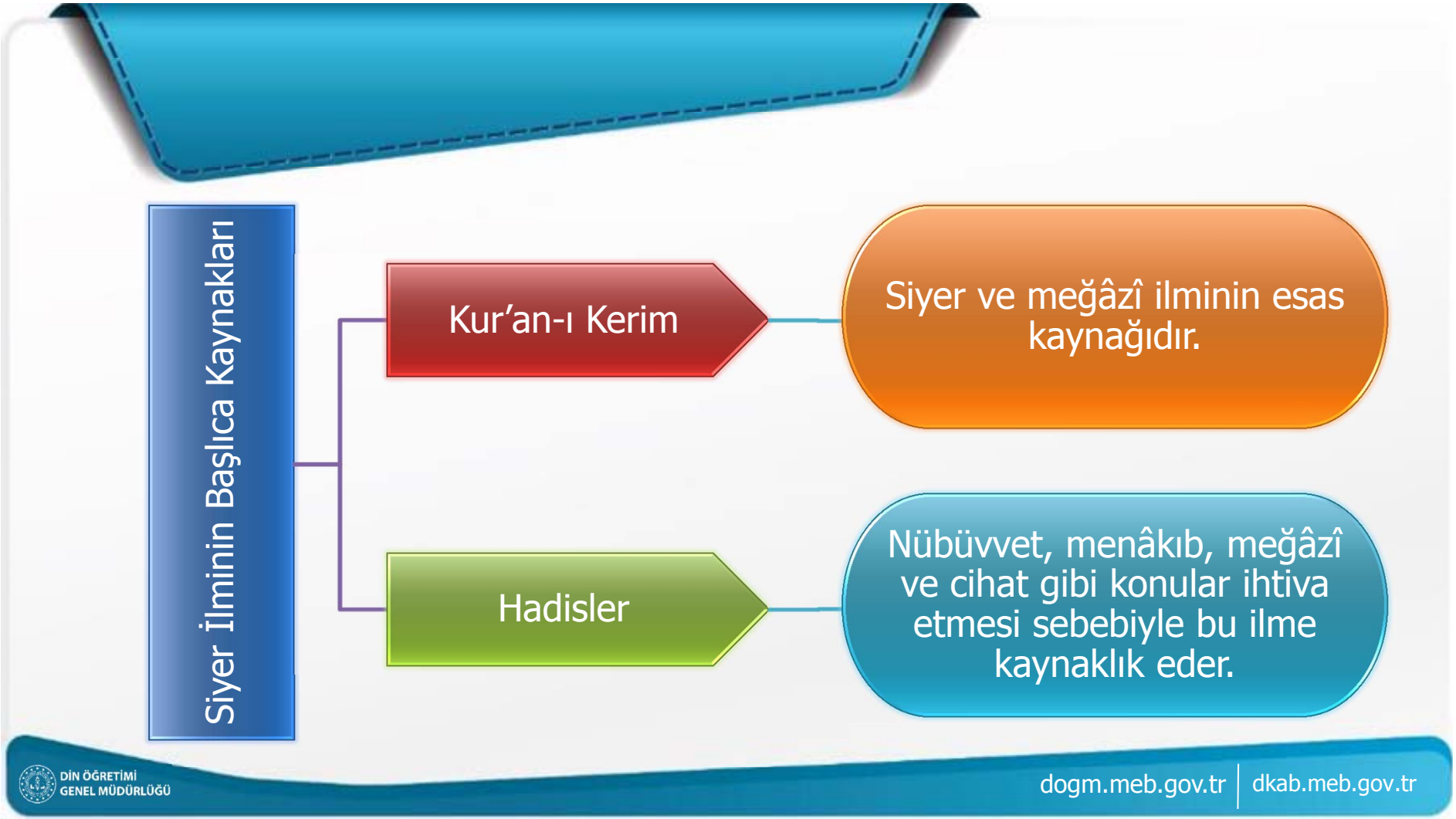
Siyer İlminin Başlıca Kaynakları
Kur'an-ı Kerim
Siyer ve meğâzî ilminin esas kaynağıdır.
Hadisler
Nübüvvet, menâkıb, meğâzî ve cihat gibi konular ihtiva etmesi sebebiyle bu ilme kaynaklık eder.

Sîretü İbn İshâk

Müellif, çoğu sahabi çocuğu olan yüz kadar Medineliden ve birçok râviden hadis, siyer ve meğâzî ile ilgili bilgileri derleyip tasnif etmiştir.

Sîretü İbn İshâk / İbn İshâk

Biliyor Musunuz?

- Siyer kitaplarına günümüzde bilinen şeklini veren ilk tarihçi ***Muhammed b. İshâk'tır*** (öl. 151/768).

es-Sîretü'n-nebeviyye

İbn Hişâm, bütünüyle zamanımıza ulaşamayan Sîretü İbn İshâk isimli eseri bu kitabının içine almıştır.

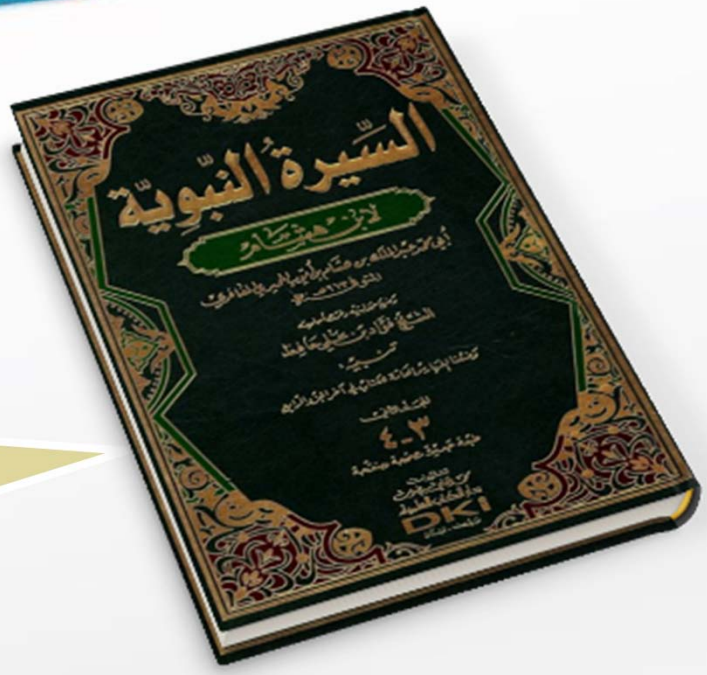

es-Sîretü'n-nebeviyye / İbn Hişâm

Kitâbü'l-meğâzî

Resulullah'ın Medine Dönemi'ndeki gazve ve seriyyelerini ele almıştır. Siyer ve meğâzî alanında başvurulan temel kaynaklardan biridir.

Kitâbü'l-meğâzî / el-Vâkıdî

et-Tabakâtü'l-kübrâ

Biyografi de denilen tabakât kitaplarının ilkidir. Eserin bugün basılan nüshasında ilk cildi siyer konularını ihtiva eder.

et-Tabakâtü'l-kübrâ / İbn Sa'd

Ensâbü'l-eşrâf

Kabile esasına göre düzenlenmiş bir kitaptır. Eser Hz. Nuh'tan itibaren Arapların soyuna ve sırasıyla Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dedelerine yer vererek Peygamberimizin hayatını anlatır.

Ensâbü'l-eşrâf / Belâzürî

Biliyor Musunuz?

- **Ensab**, soy anlamına gelen nesep kelimesinin çoğuludur.
- Bir kabileye mensup olmayı ifade eder.
- **Ensab bilgisi**, Peygamber Efendimizin akrabalık bağlarının sürdürülmesi tavsiyesi üzerine kurulmuştur.
- Kendine has metodu ve eserleri olan bir ilim dalı hâline gelmiştir.

Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk

Hz. Peygamber'in Mekke ve Medine dönemlerini oldukça geniş biçimde kronolojik olarak ele almaktadır.

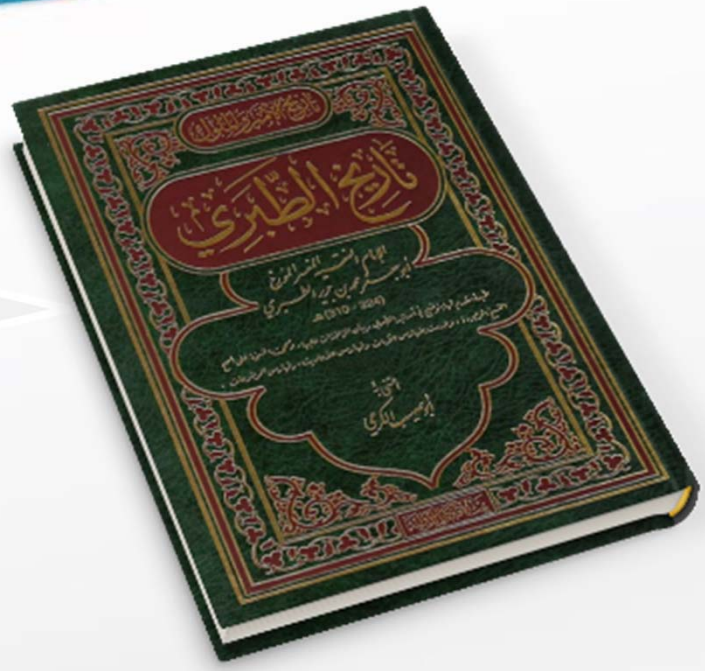

Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk / et-Taberî

el-Kâmil fi't-târîh / el-Bidâye ve'n-nihâye

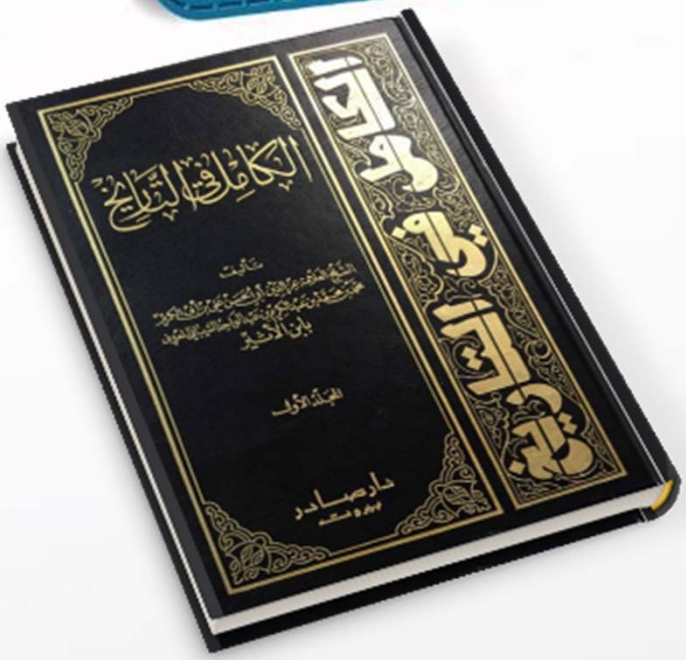

Hz. Peygamber'in hayatı, Mekke ve Medine'deki faaliyetleri hakkında geniş bilgi vermişlerdir.

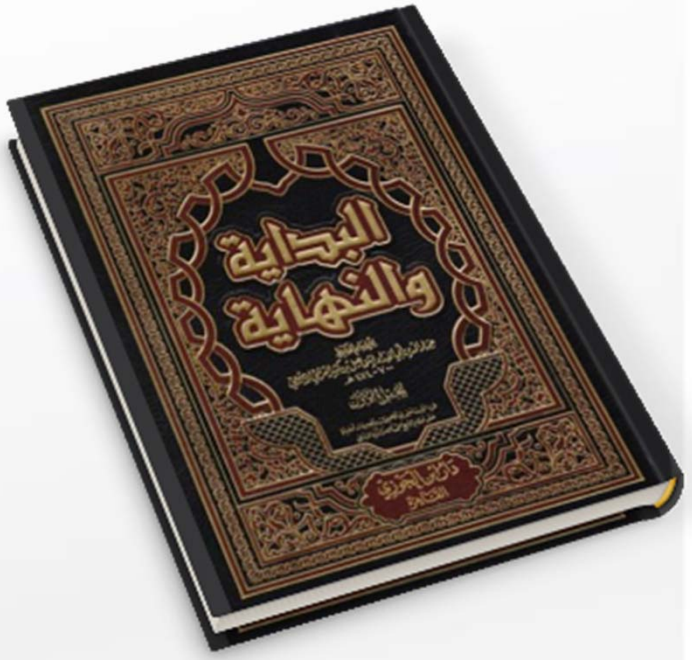

el-Kâmil fi't-târîh / İbnü'l-Esîr

el-Bidâye ve'n-nihâye / İbn Kesîr

Ahbâru Mekke

Siyer ve meğâzî haberlerine genişçe yer veren şehir tarihlerinin başında gelir.

Ahbâru Mekke / Ezrakî

şemâil ve hilye

Hz. Peygamber'in dış görünüşü, yaşayışı, şahsi hayatı gibi beşerî yönünü anlatan eserlere **şemâil** ve **hilye** adı verilmiştir.

01

Tirmizî ilk defa şemâil terimini bu anlamda kullanarak Kitâbü'ş-şemâîl adlı eserini yazmıştır.

şemâil ve hilye

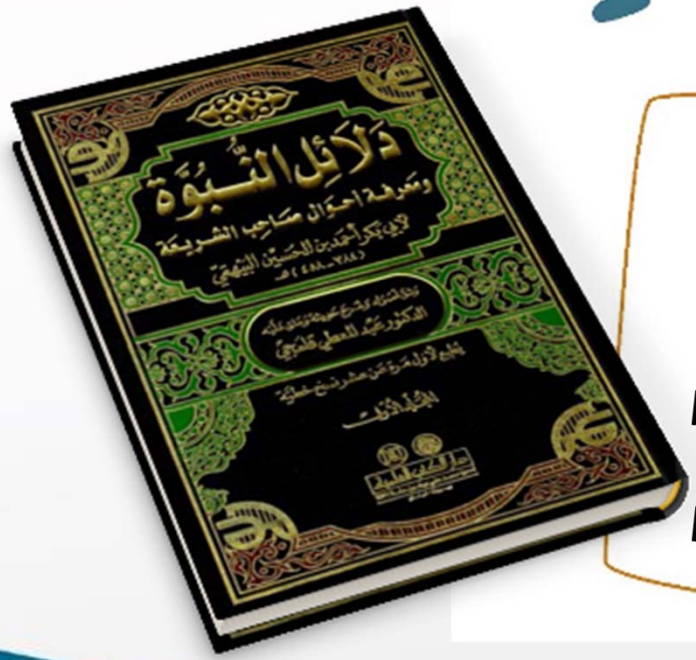

02

Bu eserlerin en önemlilerini Ebu Nuaym **el-İsfahânî** ve Ebû Bekir **el-Beyhakî** yazmıştır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nübüvvetini inkâr edenlerin iddialarına cevap vermek ve peygamberlik alâmetlerini anlatmak amacıyla yazılan eserlere **Delâilü'n-nübüvve** adı verilmiştir.

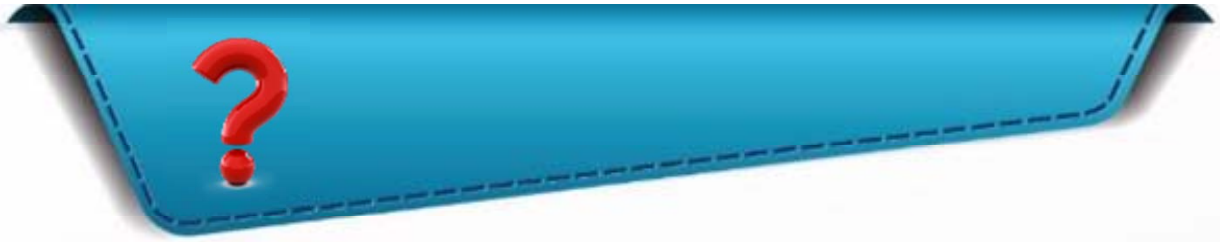

Arap Yarımadası'nın tebliğin merkezi olmasının sebepleri neler olabilir?

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'na Genel Bakış

- Arap Yarımadası; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesiştiği Güneybatı Asya'nın güneyinde yer alır.

- Doğudan Uman ve Basra körfezleri, güneyden Aden Körfezi ve Arap Denizi, batıdan da Kızıldeniz ve Akabe körfezleriyle doğal sınırları çizilmiştir.

Haritaya git

Avrupa
Asya
ARAP
YARIMADASI
Basra Körfezi
Kızıldeniz
Arap Denizi
Afrika

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'na Genel Bakış

- Arabistan; kuzey, güney ve Hicaz olmak üzere üç coğrafi bölgeye ayrılır.
- Yarımada'nın İslam tarihi açısından en önemli bölgesi Hicaz'ı içinde bulunduran Orta Arabistan'dır.
- Hicaz'ın en önemli şehirleri ise Mekke, Yesrib ve Taif'tir.

Dinî Hayat

- Cahiliye Dönemi'ndeki müşrik Arapların dinleri hakkındaki en güvenilir bilgiyi veren kaynak Kur'an-ı Kerim'dir.

- Pek çok kadim inanç sisteminin yaşadığı Arap Yarımadası'nda özellikle şu inançlardan bahsetmek mümkündür:

Yahudilik

- Yahudilik, Bâbil sürgününden kaçıp Hicaz bölgesine sığınmak durumunda kalan Yahudiler vasıtasıyla Arap Yarımadası'na girmiştir.

- Güney Arabistan'a Yahudiliğin girişi ise Yemen ile Medyen arasında ticaret yapan Yahudi tüccarlar vasıtasıyla gerçekleşmiştir.

- Özellikle Yesrib ve Hayber çevresine yerleşen Yahudiler, Medine'de çeşitli kabileler oluşturmuşlardır.

Yahudilik

- Yahudilik, Araplar arasında pek yayılmamıştır. Bu durumu;

Yahudiliğin millî bir din olması

Diğer milletlerin İsrailoğullarından daha aşağı seviyede kabul edilmesi

Yahudilerin seçkin millet inancının Arapların gururuna dokunması

Yahudi inancının Arapların yaşam tarzına uygun olmaması

gibi sebeplere bağlamak mümkündür.

Hıristiyanlık

- Hıristiyanlar, daha çok Suriye ile Hicaz arasındaki bölgede hayat sürmüşlerdir.
- Bu nedenle Hıristiyanlık ancak Suriye bölgesindeki Gassânîler ile Irak'taki Lahmiler arasında yayılabilmiş, Hicaz bölgesine ulaşamamıştır.

Hıristiyanlık

- Güney Arabistan'a Hıristiyanlığı götürenler ise bölgeyi işgal eden Habeşlilerdir.
- Hıristiyan Habeşlilerin Yemen'e hâkim olmasıyla bu din, Necran Arapları arasında yayılmıştır.

Mecûsîlik

- Mecûsîlik, dinin kurucusu kabul edilen Zerdüşt'ün öğretileri ile eski İran inanç ve geleneklerinin karışımından oluşmuş karmaşık bir dindir.
- Sâsânîlerin siyasi ve askerî gücüyle doğru orantılı olarak gelişmiştir.
- Daha çok yönetici sınıf ve zenginlerin dini olarak tanınmış ve yayılmıştır.

Mecûsîlik

- Mecûsîlik, Araplar arasında rağbet görmemiştir. Bunun sebebi:

Sâbiîlik

- Sâbiîlik, eski Bâbil ve İran dinleri ile Yahudi ve Hıristiyanlığa ait inanışlardan oluşan karışık bir dindir.
- Sâbiîlik inancının merkezi, Arapların Cezire adını verdikleri bölgede yer alan Harran şehridir.
- Güney Arapları arasında güneşe ve yıldızlara tapan kabilelerin bulunması Sâbiîliğin Araplarca kabul edildiğini gösterir.

Putperestlik

- Kâbe'nin inşa edilmesiyle birlikte Mekke tevhid inancının merkezi kabul edilmiştir.
- Ancak Kâbe, daha sonra şirkin simgesi olan putlarla doldurulmuştur.
- Kâbe'ye putu ilk getiren ve tapınan kişinin Huzâa kabilesinin lideri Amr b. Luhay olduğu kabul edilir.
- Araplar Kâbe'ye gösterdikleri saygıyı putlara da göstererek zamanla put evleri inşa etmişler, Kâbe gibi buraları da tavaf ederek kurbanlar sunmuşlardır.

Putperestlik

- Müşrikler; savaşta galip gelmek, sıhhat kazanmak, erkek evlat sahibi olmak için putlardan yardım istiyorlardı.
- Allah ile kendi aralarında putların bağ kurduğuna inanıyorlardı.
- İbadetlerini sadece dünyaya ait isteklerinin gerçekleşmesi adına yapıyorlardı.
- Ahiret inancını eskilerin masalları olarak kabul ediyorlardı.
- Putlar dışında melek, cin ve tabiat güçlerine de ibadet ediyorlardı.

Haniflik

- İslam Öncesi Dönem'de Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği dinin tevhid boyutuna tâbi olanlara **hanif** denir.
- Hanif kavramı Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim için kullanılmıştır.
- İslami kaynaklarda Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Varaka b. Nevfel, Kus b. Sâide ve Ümeyye b. Ebi's-Salt hanif olarak zikredilen isimlerdendir.

Haniflik

- **"Ey ehl-i kitap! İbrahim hakkında niçin çekişirsiniz? Hâlbuki Tevrat ve İncil, kesinlikle ondan sonra indirildi. Siz hiç düşünmez misiniz? İbrahim, ne Yahudi, ne de Hıristiyan idi; fakat o, Allah'ı bir tanıyan dosdoğru bir Müslüman (Hanif) idi; müşriklerden de değildi."**

(Âl-i İmrân suresi, 65, 67. ayetler.)

Siyasi Hayat

- İlk çağlarda yaşayan Araplardan sonradan yok olan kavimlere **Bâide**, İslam'ın ortaya çıkışına kadar varlıklarını koruyanlara da **Bâkiye** adı verilmiştir.

Mainîler

- Kahtânîler, Yemen'de tarihte bilinen en eski devlet olan **Mainîler**'i kurmuşlardır.

- Main şehrini kendilerine merkez yapan bu devlet ticaretle uğraşmıştır.

Sebe Krallığı

- Yemen'de Main Devleti'nden sonra kurulan diğer bir devlet, **Sebe Krallığı**'dır.
- Mainîler gibi ticaretle uğraşan Sebeliler, deniz ticaretine de hâkimdiler.
- Başkentleri Me'rib, ticaretin güneydeki merkezi konumundaydı.
- Me'rib'de su tutmak için inşa ettikleri baraj onların teknik konularda da gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Himyerîler

- Güney Arabistan'da kurulan güçlü devletlerden bir diğeri, **Himyerîler**dir.
- Savaşçı bir millet olan Himyerîler, Sebelilere galip gelerek onların topraklarına hâkim olmuşlardır.
- Yahudilik, tüccarlar marifetiyle ülkeye girmiştir. Hıristiyanlık ise bölgeye Habeşliler vasıtasıyla girmiştir.
- Yemen'deki siyasi mücadele, bu iki dinin çatışması üzerinden uzun yıllar devam etmiştir.

Nabâtîler

- İslam Öncesi Dönem'de Arap Yarımadası'nın kuzeyinde kurulmuş olan en eski devletlerden biri **Nabâtîler**dir.
- Filistin'in güneyinde hüküm sürmüşlerdir.
- Krallığın merkezi sert kayalara oyulmuş ünlü Petra şehridir.
- Nabâtîler, hüküm sürdükleri dönem boyunca Roma İmparatorluğu ile çöl arasında tampon görevi üstlenmişlerdir.

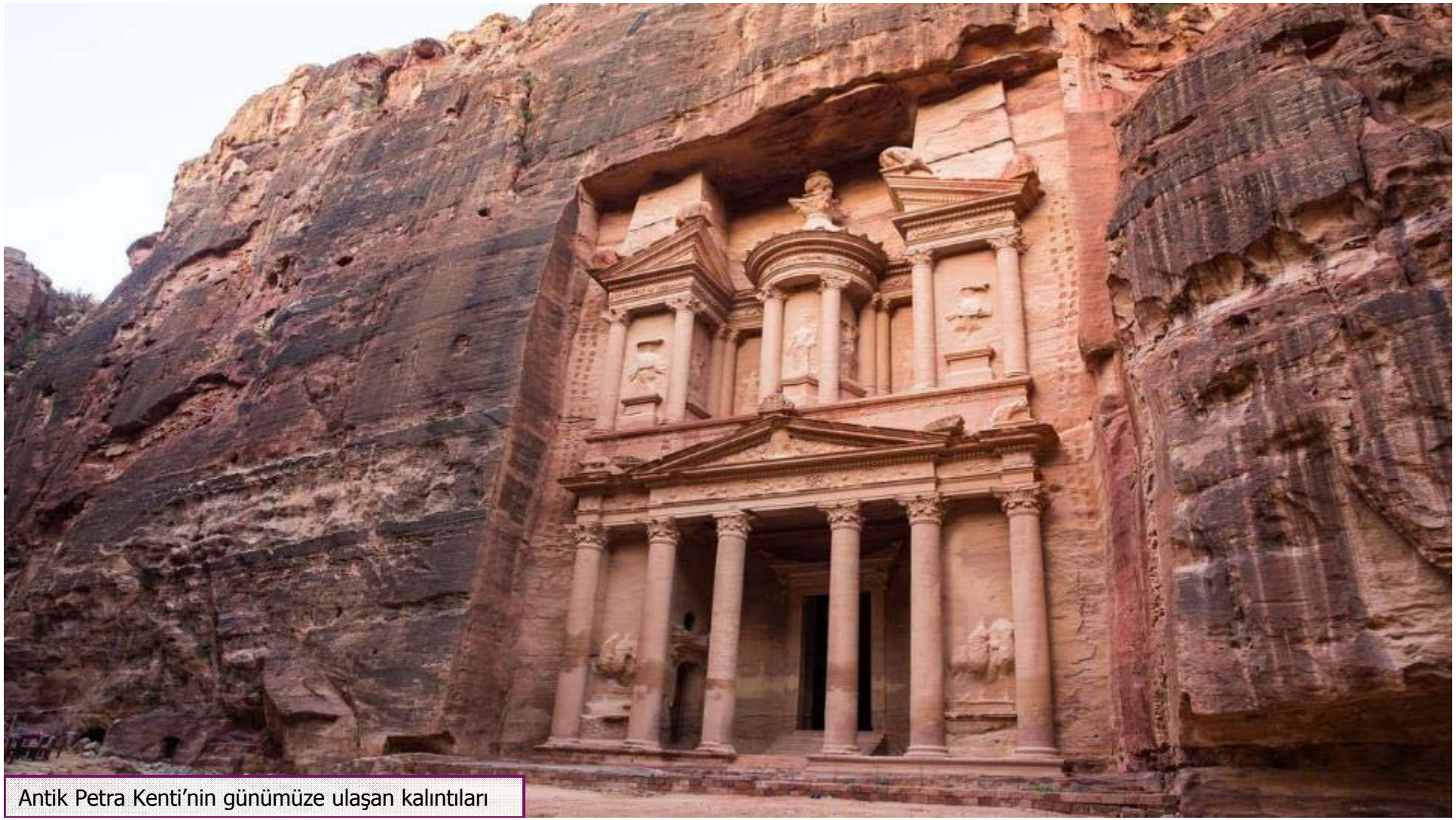

Antik Petra Kenti’nin günümüze ulaşan kalıntıları

Palmiralılar

- Nabâtîlerin yıkılmasıyla bölgede **Palmiralılar** gelişip güçlenmiştir.
- Krallığın merkezi Tedmür şehri olduğundan Tedmürlüler olarak da anılmışlardır.
- Tedmür ve civarı 634 yılında Halid b. Velid tarafından fethedilmiştir.

Gassanîler

- Değişik kollara ayrılan Kahtânîlerden Suriye bölgesine göç edenler burada **Gassanî Devleti**'ni kurmuşlardır.
- Gassanîlerin en önemli merkezi Busra şehri idi.
- Gassanîler, İslam Sonrası Dönem'de Halid b. Velid tarafından ortadan kaldırılmıştır.

Hîreliler

- Kuzeyde devlet kurmuş olan diğer Kahtânî Arapları da Lahmîlerdir.
- Kadim bir şehir olan Hîre'yi başkent yapmış olmalarından dolayı **Hîreliler** olarak da anılmışlardır.
- İran kisraları, onları Bizans İmparatorluğu'na karşı akıncı güç olarak kullanmıştır.
- Hîre, İslam ordularının doğu fetihleri sırasında 633'te İslam idaresine geçmiştir.

Hicaz

- Soyu İbrahim ve İsmail'e (a.s.) dayandırılan Adnânî Arapları ise **Hicaz** bölgesini yurt edinmiştir.

Hicaz

- Arap Yarımadası'nın bu orta kesimi, Bizans ve Sâsânîlerin ilgisini çekmemiştir.
- Hicaz'ın askerî harekât için zorluk oluşturan çöl ve dağlık yapısı bunda etkili olmuştur.
- Ayrıca tabii zenginliğe sahip olmaması da işgalci devletleri buradan uzak tutmuştur.
- Dolayısıyla Hicaz, İslam'ın doğuşuna kadar Arap Yarımadası'nın en bakir ve bağımsız bölgesi olarak kalmıştır.

Sosyal Hayat

- İslam Öncesi Dönem'de sosyal ve kültürel hayat, cahiliye kavramı ile yakından ilgilidir.

- Cahiliye ifadesi ile Arapların İslam'dan önceki dönemleri kastedilmektedir.

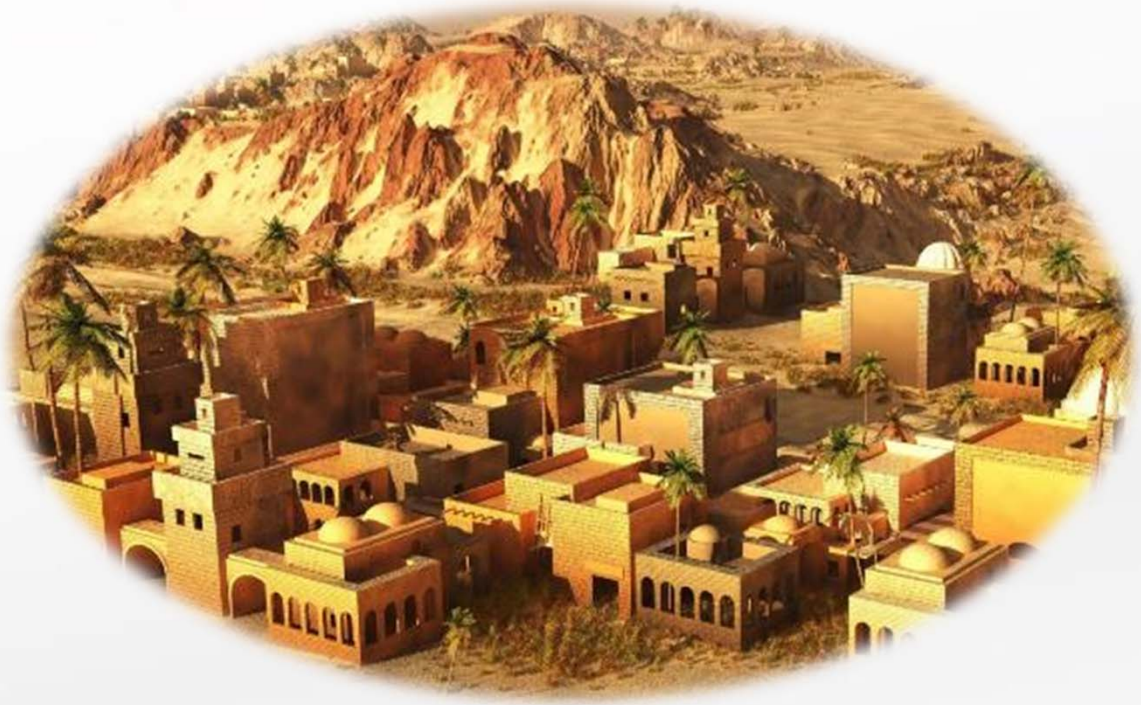

Cahiliyye - Hilm

Sözlük anlamı olan bilgisizlik

Bu döneme cahiliye denilmesi ile ilgili olarak iki yaklaşım bulunmaktadır.

Hilm kelimesinin zıddı

Hilm, sabır ile hareket ederek intikam duygularından vazgeçmek ve nefsi kontrol altına almaktır.

Cahiliye Dönemi'nin genel karakteri

- Arapların çevrelerinde yaşayan topluluklara nispetle medeniyet bakımından geri kalmaları
- Bedevi yaşama tarzının kendilerine hâkim olması
- Kötülük yapmaktan kendilerini alıkoyacak bir dine sahip olmamaları

Bedevi - Hadari

- Araplar yaşayış tarzları bakımından iki kısımda değerlendirilmiştir:

Kısıtlı tabiat koşulları içinde çölde konargöçer olarak geçimini sağlayan insanlara **bedevi** denir.

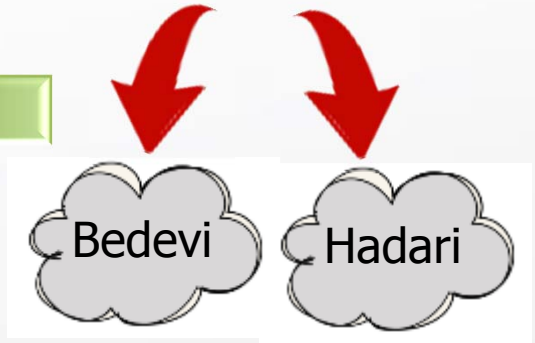

İmkânları bakımından daha elverişli şartlara sahip olan yerleşik Araplara **hadari** denir.

Bedeviler

- Zorlu şartların bir sonucu olarak kaba, şiddete yatkın ve savaşçı insanlardı.
- Geleneklerine bağlı bedeviler, bilmedikleri her şeye düşmandılar.
- Geçimlerini kendi ürettikleri eşyayla ihtiyaç duydukları eşyayı değiş tokuş yaparak gerçekleştirirlerdi.
- Bazen de zor kullanarak bölgelerinden geçmekte olan zengin bir kervanın mallarını yağmalarlardı.

Hadariler

- Mekke, Medine ve Taif gibi şehirlerde yaşayan insanlardı.
- Geçimlerini ziraat ve ticaret ile sağlıyorlardı.
- Hadariler asırlarca Sâsânî ve Bizans sınırlarında yarı bağımsız yönetimler kurmuşlardı.

İslam'dan Önce Sosyal Sınıflar

- İslam'ın ilk muhatapları olan Mekkeliler, kabile anlayışına bağlı hareket etmekteydi.
- Kişi, kabilesinin kimliği ile yaşıyordu.
- Put, kabilesinin putu olduğu için saygın görülüyor; gelenekler ataları öyle kabul ettiği için doğru sayılıyordu.
- Bu dönemde toplum üç sınıftan oluşmaktaydı:

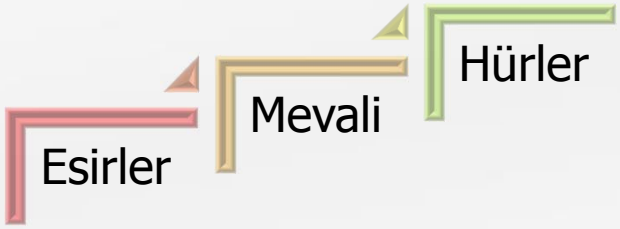

Esirler-Mevaliler-Hürler

Esirler; köle ve cariyelerden oluşmaktaydı. Köleler mal ve eşya gibi alınıp satılır, miras yoluyla bir kimseden diğerine geçer ya da hediye edilirdi.

Azat edilmiş köle ve cariyelere **mevali** denirdi. Mevaliler, köle gibi olmamakla beraber hürlerle aynı haklara sahip olamazlardı.

Mekke'de Kusay soyundan olanlar, **hür**lerin de üstünde bir **asilzade** sınıfı oluşturuyorlardı.

İslam'dan Önce Sosyal Sınıflar

- Kan davaları, kabilelerin kendilerini uzak tutamadıkları sosyal bir sorundu.
- Kan davasında bir kimsenin işlediği suçtan bütün kabilesi sorumlu olurdu.
- Aynı şekilde saldırıya uğrayan bir kimsenin intikamını da kabile üyelerinin tamamı almak durumundaydı.

İslam'dan Önce Sosyal Sınıflar

- Cahiliye Dönemi'nde aralarında anlaşma bulunmayan iki kabile birbirine düşman sayılmıştır.
- Kabile savaşları o kadar sıradan hâle gelmiştir ki baskın ve yağma bir geçim vasıtası olmuştur.
- Arapların katıldığı bu savaşlar için **Eyyâmü'l-Arab** ifadesi kullanılır.

İslam'dan Önce Sosyal Sınıflar

- Cahiliye Devri'nde savaşmanın yasak olduğu aylar vardı. Bunlar;

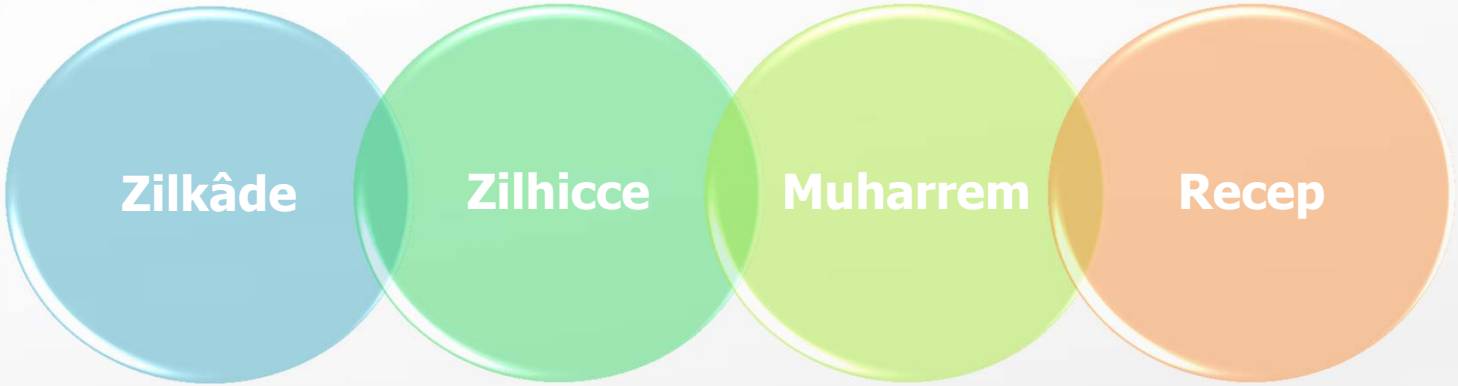

- Bu aylarda düşmanlığa ara verirler ve her türlü saldırıdan kaçınırlardı.
- Ancak haram aylarda bir çatışma gerçekleşirse buna **ficar** savaşı denirdi.

İslam Öncesinde Aile

- Araplarda evlilik, sosyal hayatı belirleyen önemli bir müesseseydi.
- Evlilik daha çok kabile içinden yapılırdı.
- Evliliklerde soyda denkliğe önem verilirdi.

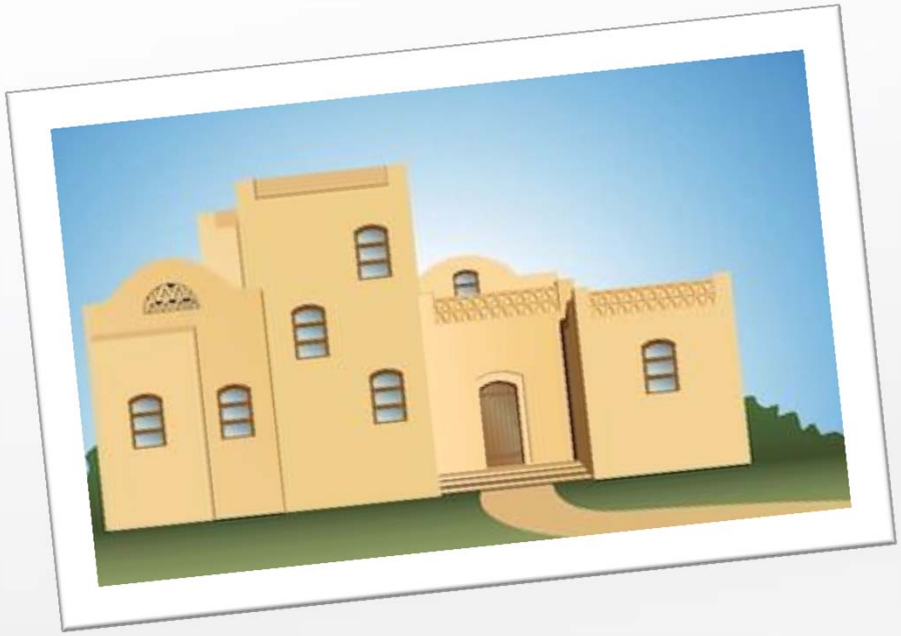

İslam Öncesinde Aile

- Kadın ancak çocuk sahibi olduğunda aileye katılmış sayılırdı.
- Evlilik yoluyla elde edilen akrabalığı önemsemezlerdi.
- Gerek namus gerekse geçim kaygısıyla kız çocuklarını diri diri toprağa gömme âdeti bulunmaktaydı.

Kültürel Hayat

- İslam'dan önce Arap toplumunda yazı çok gelişmemişti.
- Cahiliye Arapları kültürlerini büyük ölçüde sözlü olarak sonraki nesillerine aktarırdı.
- Bu nedenle toplumsal hayatta şiirin çok önemli bir yeri vardı.

Kültürel Hayat (şiir)

Kültürel Hayat (panayırlar)

- Haram aylarda Ukâz, Zülmecâz ve Mecenne'deb'de, Rebiülevvel ayında ise Dûmetü'l-cendel'de panayırlar kurulurdu.
- Bu panayırlar arasında özellikle Ukâz şiir alanında en görkemli olanıydı.
- Farklı bölgelerden gelen tüccarların dışında panayırları fırsat bilen şairlerin katılımıyla şiirler söylenir, konuşma ve yarışmalar yapılırdı.

Temsilî

Biliyor musunuz?

- Kültürel hayatı besleyen bu panayırlarda dikkati çeken bazı şiirler, keten bezinden yapılmış tomarlara altın suyu ile yazılıp Kâbe'nin duvarına asılırdı.

- Bu şekilde şairlerin Kâbe'ye asılan seçkin kaside koleksiyonuna **muallakat** denilmiştir.

Kültürel Hayat

- Araplar şiirin yanı sıra güzel söz söylemeyi de oldukça önemserdi.
- Şiir ve hitabet, insanların panayırlara ilgisini arttırmak için önemli bir araçtı.
- Dil o derece etkiliydi ki bir şairin söz ile kabilesini savunmasını bazen bir süvari, kılıcıyla o ölçüde başarmış olamazdı.

Kültürel Hayat

- Cahiliye Devri mensur edebiyat ürünlerinin başında **ahbâr** ve **Eyyâmü'l- Arab** gelir.

Arapların eski tarihlerine dair destansı her türlü rivayete **ahbâr** denilmektedir.

Arapların kahramanlık vasıflarını öne çıkaran destansı hikayelere **Eyyâmü'l-Arab** denir. Ahbârın özel bir kısmını oluşturur.

Ensâbü'l-Arab (nesep ilmi)

- Ensâbü'l-Arab (nesep ilmi) Cahiliye Devri kültürel ürünlerinin en önemli unsurlarından biridir.

Arapların nesep ilmine ilgi duymalarının sebebi olarak

- Atalarının soy bilgisine dair bilgi sahibi olmak
- Kabileler arası ittifakları düzenlemek
- Dost ve düşmanlıklarını belirlemek

gibi etkenler gösterilebilir.

Mekke’nin kuruluşu ve Kâbe’nin inşası hakkında neler biliyorsunuz?

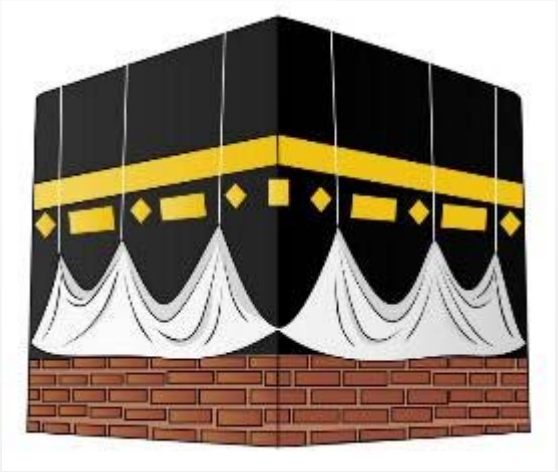

İslamiyet Öncesi Hicaz

- Hicaz, Şam ile Yemen'i birbirine bağlayan ana ticaret yolunun üzerinde bulunur.
- Bu nedenle önemli bir konuma sahiptir.
- Mekke, Taif ve Yesrib gibi şehirlerin bulunduğu Hicaz'ı Kâbe daha da değerli kılmaktadır.

Mekke

- Kurak ve sıcak bir iklime sahip olan Mekke *"ekin bitmeyen bir vadi"* olarak nitelendirilmiştir.
- Mekke'nin ilk sakinlerinin Amâlikalılar olduğu kabul edilir.
- Amâlikalılar ve onlardan sonra Cürhümîler şehrin sakinleri olmuştur.
- Her iki kavim de Mekke'nin merkezinde değil çevresindeki bölgelerde yaşamıştır.

Biliyor musunuz?

- Bu şehir Kur’an-ı Kerim’de

Mekke

Bekke

Beledü’l-emin

Ümmü’l-kurâ

gibi isimlerle anılmıştır.

Mekke

- Mekke'nin bilinen tarihi, Hz. İbrahim ve ailesinin buraya gelmesi ve Kâbe'yi inşa etmesi ile başlar:

- ❑ İbrahim (a.s.) kendisine inananlarla birlikte Kudüs tarafına göç etti.
- ❑ Daha sonra vahyin yol göstermesi ile eşi Hacer ve oğlu İsmail'i (a.s.) Mekke'ye götürüp bıraktı.
- ❑ Yanlarındaki su ve erzak tükenince çaresiz kalan Hacer'in imdadına ilahi yardım yetişti.
- ❑ Kupkuru vadiden zemzem adı verilen su akmaya başladı.

Mekke

- Hz. İsmail ve annesine hayat veren zemzem, Mekke'nin şehirleşmesini sağlamıştır.

- Cürhümîler Mekke'ye yerleşerek Hz. İsmail ile akrabalık kurmuşlardır.

Mekke

- Kâbe, Allah'ın (c.c.) emri ile İbrahim (a.s.) ve oğlu İsmail (a.s.) tarafından yeniden inşa edilmiştir.

- Mekke'yi emin bir şehir yapması için Rabbine dua eden Hz. İbrahim'in duası kabul edilmiştir.

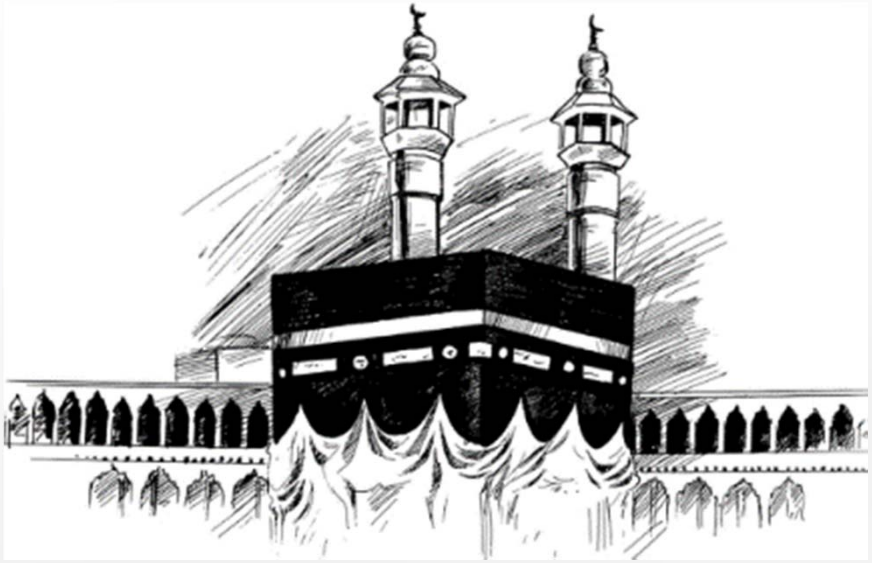

Günümüzde Kâbe'nin çevresi

- Kâbe ve çevresi Allah Teâlâ tarafından dokunulmaz anlamında **harem** olarak belirlenmiştir.
- Bu bölgede canlıların öldürülmesi ve bitki örtüsüne zarar verilmesi yasaklanmıştır.

Mekke

- Cürhümîlerin Mekke'deki varlığına son vererek şehrin yeni hâkimi olanlar Amr b. Luhay idaresindeki **Huzâa**lılardır.

- Üç asır kadar süren Huzâalıların hâkimiyetinden sonra Mekke'nin idaresi Kusay b. Kilab liderliğindeki **Kureyş** kabilesine geçti.

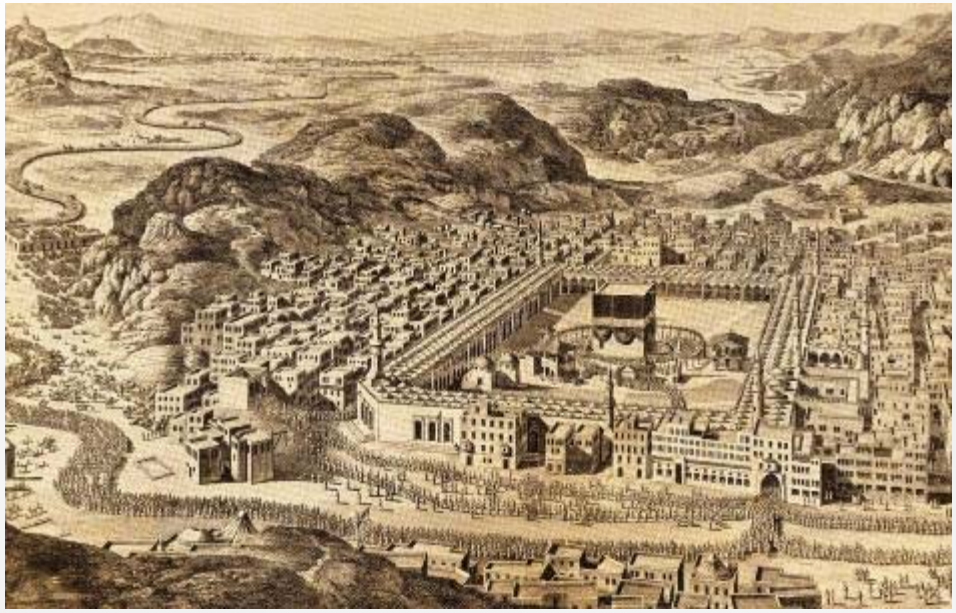

Kusay b. Kilab

Mekke çevresinde yarı göçebe bir hayat süren kabilesini bir araya toplamıştır.

Kureyş kabilesinin önemli işlerini görüşmek üzere Dârünnedve'yi kurmuştur.

Mekke'nin idaresinde ve hac hizmetlerinde bazı yenilikler yapmıştır.

Kabilesini Kâbe'nin etrafına yerleştirmiştir.

Mekke

- Kabile sisteminin hâkim olduğu Mekke'de merkezî bir otorite yoktu.
- Dârünnedve'de toplanan, önemli işlerde ve ihtiyaç duyulduğunda görüşlerine başvurulan bir danışma kurulu bulunmaktaydı.
- Kureyş kabilesinin her kolunun ileri gelenlerinden bir ya da birkaç kişinin katılımıyla oluşan kurul, şehrin güvenliğini ve geleceğini ilgilendiren kararlar alırdı.

Mekke

- Huzaâlı Amr b. Luhay vasıtasıyla putperestliği benimseyen Mekkeliler Kâbe ve çevresini putlarla doldurmuşlardı.
- Mekkeliler en büyük putları Hübel için kurbanlar keser ve önemli işlerini ona danışırlardı.
- Kureyş'in bundan başka isimleri İsaf ve Naile olan iki büyük putu daha vardı.

Mekke

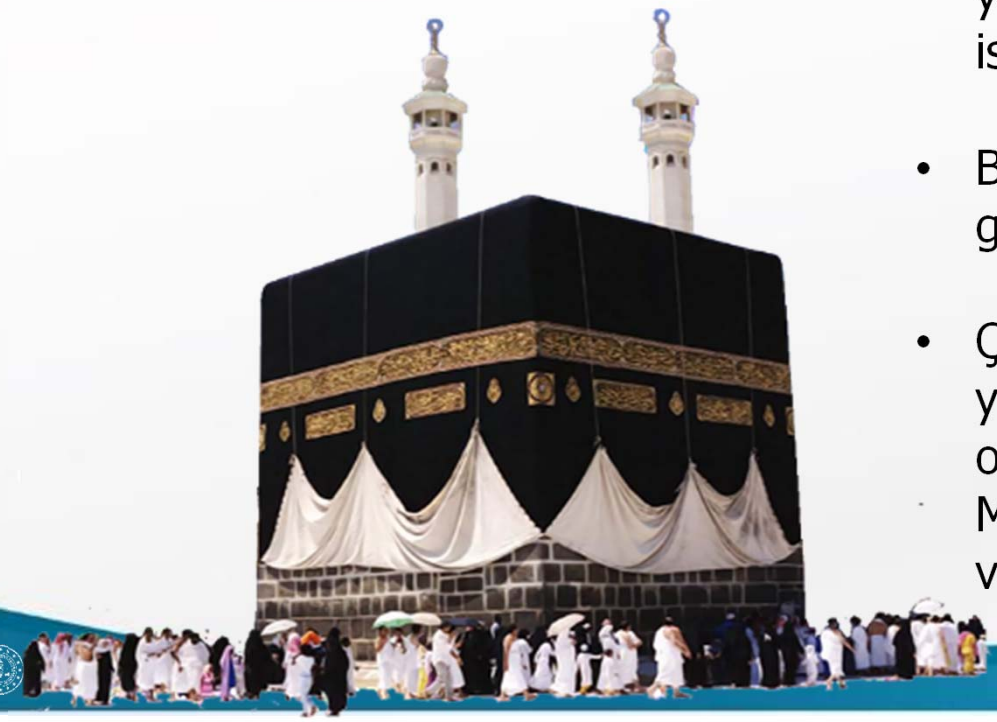

- Yemen Valisi Ebrehe, Arapların Kâbe'ye olan ilgisini San'a şehrinde yaptırdığı görkemli kiliseye çekmek istedi.
- Bunu gerçekleştirebilmek için çeşitli girişimlerde bulundu.
- Çabaları sonuç vermeyince Kâbe'yi yıkarak Mekke'nin dinî bir merkez olma özelliğini ortadan kaldırmayı ve Mekkelilerin ticari faaliyetlerine son vermeyi planladı.

Mekke

- Ebrehe, önünde büyük bir fil bulunan ordusuyla Mekke'ye kadar geldi.
- Fakat Kâbe'ye yaklaşmaya muvaffak olamadı.
- Allah (c.c.) tarafından gönderilen kuşların attığı küçük taşlarla ordusu darmadağın oldu.

Mekke

- Dinî bir merkez olan Mekke, iktisadi bakımdan da oldukça elverişli bir konumda idi.

- Çünkü bu şehir; güneyde Yemen, kuzeyde Akdeniz, doğuda Basra Körfezi, batıda Kızıldeniz'in önemli bir limanı olan Cidde ve Afrika istikametinde giden yolların kesişme noktasında bulunuyordu.

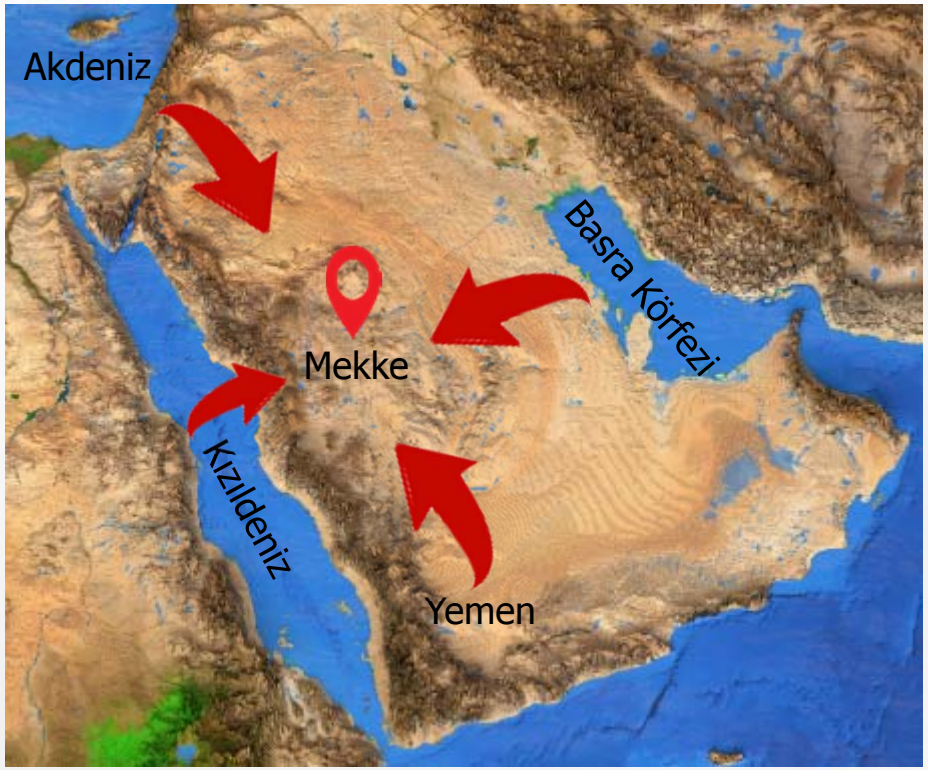

Mekke

- Mekke'nin ekonomik hayatının temeli ticaret idi.
- Yılın belirli aylarında Arabistan'ın her tarafından Kâbe'yi ziyarete gelen insanlar şehrin ticari faaliyetlerini canlandırırdı.
- Coğrafi şartlar sebebiyle Mekke'de tarım yapma imkânı pek yoktu.

Taif

- Şehir, Sakif kabilesinin hâkimiyetine girdikten sonra Taif adını almıştır.
- Zengin su kaynaklarına ve verimli topraklara sahiptir.
- Şehrin ilk sakinleri olarak Amâlikalılar kabul edilir.
- Semud kavmi Amâlikalıları buradan çıkarmış, daha sonra pek çok Arap kabilesi burada bir süre ikamet etmiştir.

Taif

- Zirai alanda kendilerini geliştiren Sakifliler, Taif'i meyve bahçeleri ve üzüm bağlarıyla doldurmuşlardır.
- Sulama işleri için derelere bent ve barajlar yapmış, kısa sürede şehri bayındır hâle getirmişlerdir.

Taif

- Taiflilerin ürünlerini başlangıçta Mekkeli tüccarlar Arabistan'ın her tarafına ulaştırmaktaydı.
- Bir süre sonra Taifliler de ticaret işinde ustalaştı.
- Şehirdeki ticari canlılık, bazı Yahudi tüccarların ilgisini çekmiş ve bu durum şehirde az da olsa Yahudi nüfusun bulunmasına sebep oldu.

Taif'in günümüzdeki hali

Yesrib

- Yesrib, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hicretinden sonra **Medine** adını almıştır.
- Şehir su kaynakları bakımından oldukça zengindir.
- Amâlikalılar, Yesrib'in ilk sakinleri olarak kabul edilir.

Yesrib

- Yahudilerin Yesrib'e gelişleri hakkında farklı rivayet vardır.
- Ağır basan görüş, Bâbil Kralı Buhtunnasr'ın, Kudüs'ü işgal ettikten sonra Bâbil'e sürdüğü Yahudilerden bir kısmının Yesrib'e gelip yerleştikleridir.
- Bunlar Benî Kurayza, Benî Kaynuka ve Benî Nadir isimli Yahudi kabileleridir.
- Yahudiler Yesrib'e gelip yerleştikten sonra Arap kabile geleneğini benimsemiş ve hatta Arap isimleri almaya başlamışlardır.

Yesrib

Evs ve Hazrec, Yemenli Ezd kabilesinin iki koluydu.

Yemen'deki Me'rib Barajı'nın yıkılması üzerine Hicaz bölgesine göç etmiş ve Yesrib'e yerleşmişti.

Evs ve Hazrec kabileleri, putperestliği benimsemişti.

Çeşitli vesilelerle hediyeler takdim edip kurbanlar sundukları Menât isimli putları bulunmaktaydı.

Yesribliler daha çok tarım ve hayvancılıkla geçiniyordu.
Bunun yanında dokumacılık, demircilik yapanlar da vardı.
Benî Kaynuka, kuyumculuk ve silah imalatı yapıyordu.
Yahudiler şehrin ekonomisin-de söz sahibiydiler.

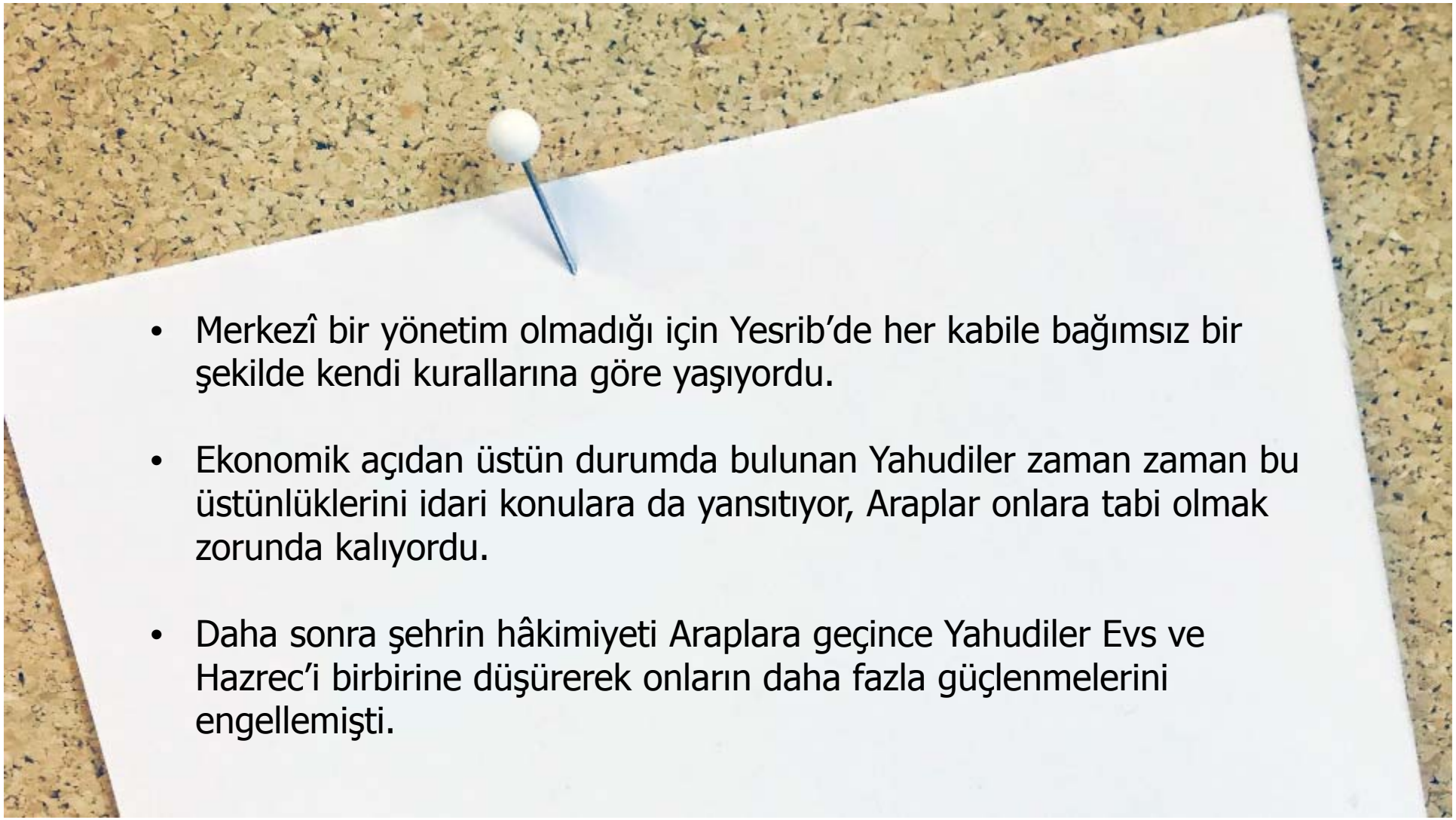

- Merkezî bir yönetim olmadığı için Yesrib'de her kabile bağımsız bir şekilde kendi kurallarına göre yaşıyordu.

- Ekonomik açıdan üstün durumda bulunan Yahudiler zaman zaman bu üstünlüklerini idari konulara da yansıtıyor, Araplar onlara tabi olmak zorunda kalıyordu.

- Daha sonra şehrin hâkimiyeti Araplara geçince Yahudiler Evs ve Hazrec'i birbirine düşürerek onların daha fazla güçlenmelerini engellemişti.

Yesrib

Evsliler, Benî Kurayza ve Benî Nadir ile

Hazrecliler ise Benî Kaynuka ile

ittifak kurmuşlardı.

Şehirdeki bu parçalanmışlık, Hz. Peygamber'in gelişine kadar uzun bir süre devam etmiştir.

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Peygamber Efendimizin hayatını öğrenmek neden önemlidir?
2. Siyer ilminin başlıca kaynakları nelerdir?
3. Yahudilik Arap Yarımadası'na nasıl girmiştir?
4. Cahiliye toplumunda aile yapısını kısaca açıklayınız.
5. Arap Yarımadası'nda Hicaz bölgesini önemli kılan özellikler nelerdir?

Cevaplayalım

1. Hicaz, İslam'ın doğuşuna kadar Arap Yarımadası'nın en bakir ve bağımsız bölgesi olarak kalmıştır. Bunun gerekçeleri arasında;

I. Askerî harekât için zorluk oluşturan çöl ve dağlık yapısı
II. Önemli ticaret yolları üzerinde bulunması
III. Tabii zenginliğe sahip olmaması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I
B) I-II
C) II-III
D) I-III
E) I-II-III

Cevaplayalım

2. Selma öğretmen, siyer dersinde Bedir Savaşı'nı anlattı ve bir sonraki hafta Uhud Savaşı'nı işleyeceklerini söyledi. Ardından öğrencilerinden bu konuyla ilgili araştırma yapmalarını istedi.

Aşağıdakilerden hangisi öğrencilerin araştırma yapmak için <u>öncelikle</u> yararlanması gereken kaynaklardan biridir?

A) Ezrakî / Ahbâru Mekke
B) Vâkıdî / Kitâbü'l-meğâzî
C) İbn Sa'd / et-Tabakâtü'l-kübrâ
D) İbn Hişâm / es-Sîretü'n-nebeviyye
E) Taberî / Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk

Cevaplayalım

3. Cahiliye Devri'nin tanınmış şairi İmrülkays, babasının öldürülmesi üzerine intikam almaya karar verdi. Bu kararını danışmak üzere Zülhalase tapınağına gitti. Beyaz taştan yapılmış putun önündeki fal oklarından çekerek kararının doğruluğunu teyit etmek istedi. Ancak fal oklarından üç defa "Bu işten vazgeç!" işaretinin çıkması üzerine sinirlendi ve okları kırarak puta doğru atıp şöyle haykırdı: "Seni sefil! Öldürülen senin baban olsaydı intikam almama mani olmazdın değil mi?"

(İbnü'l-Kelbî, Kitabu'l-asnâm, s. 46.)

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine <u>ulaşılamaz?</u>

A) Putperest Araplar, putlarının önünde fal oku çekerlerdi.
B) Cahiliye Devri'nde şiir ve şairlere önem verilirdi.
C) İslam'dan önceki dönemde Araplar putperest inancına sahipti.
D) Putperest Araplar, önemli kararlarını putlara danışırdı.
E) Cahiliye toplumunda ibadet, geleneğe duyulan hürmet duygusuyla yapılıyordu.

Cevaplayalım

4. **I. Delâilü'n-nübüvve:** Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nübüvvetini inkâr edenlerin iddialarına cevap vermek amacıyla yazılan eserler.
II. Bedevi: İmkânları bakımından daha elverişli şartlara sahip olan yerleşik Araplar.
III. Hanif: Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği dinin tevhid boyutuna tâbi olanlar.
IV. Hadari: Çölde konargöçer olarak geçimini sağlayan insanlar.
V. Şemâil: Hz. Peygamber'in dış görünüşü, yaşayışı, şahsi hayatı gibi beşerî yönünü anlatan eserler.

Yukarıda tanımı verilen kavram eşleştirmelerinden hangi ikisinin yeri değiştirilse yapılan hata ortadan kalkar?

A) I-II
B) II-III
C) II-IV
D) III-IV
E) II-V

Cevaplayalım

5. Nabatî Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Filistin'in güneyinde hüküm sürmüşlerdir.
B) Krallığın merkezi sert kayalara oyulmuş ünlü Petra şehridir.
C) Roma İmparatorluğu ile çöl arasında tampon görevi üstlenmişlerdir.
D) Sebelilere galip gelerek onların topraklarına hâkim olmuşlardır.
E) Arap Yarımadası'nın kuzeyinde kurulmuş olan en eski devletlerden biridir.

Hazırlayanlar

Furkan Özüdoğru
Hatice Büşra Paksoy
Dilek Menküç

Tüm hakları Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne aittir.
Bu materyalin hazırlanmasında DOGM ders kitapları
temel alınmıştır.